

კედლის გაზეთი

ურუქაგინას რეფორმები ლაგაშში

სსიპ კეხიჯვარის საჯარო სკოლა

პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამა: „ბალის დიზაინი“

მოდული: მოქალაქეობა

თავი: 3

თემა: მართვა და ლიდერობა

სამიზნე ცნებები: საზოგადოება, ძალაუფლება, საზოგადოებრივი მოვლენა პროცესები.

სტუდენტი: საბა თოთლაძე

ლექტორი: ნია ხაჭაპურძე

ნომერი: N1

ძვ. წ. 2370 წელს შუმერულ ქალაქ-სახელმწიფო ლაგაშში ნამდვილი პოლიტიკური მინისტრად მოხდა. ტირანი მმართველი ლუგალანდა, რომლის სახელიც კორუფციასა და უკიდურეს ჩაგვრასთან ასოცირდებოდა, ტახტიდან ჩამოაგდეს. მის ნაცვლად ხელისუფლებაში მოვიდა ურუქაგინა — პირი, რომელიც არ ეკუთვნოდა სამეფო დინასტიას, მაგრამ ფლობდა „ხალხის მანდატს“. ეს იყო ისტორიაში პირველი დოკუმენტირებული შემთხვევა, როდესაც მმართველმა თავისი ლეგიტიმაცია არა მემკვიდრეობითობაზე, არამედ სოციალური სამართლიანობის იდეაზე ააგო.

ჩვენმა რედაქციამ მოიწვია შვიდი სხვადასხვა პროფილის ექსპერტი, რათა სიღრმისეულად გაგვეანალიზებინა ეს მოვლენა:

- სახელმწიფო ინტერესების ექსპერტი:** ლაგაშში ურუქაგინას მოსვლამდე არსებული ვითარება არა მხოლოდ სოციალური უსამართლობა, არამედ უპირველესად სახელმწიფოებრივი კატასტროფა იყო, რადგან ლუგალანდას მმართველობისას სისტემა „მიგნიდან ლპებოდა“ და დაკარგული ჰქონდა თავისი უმთავრესი ფუნქცია — საზოგადოებრივი წესრიგისა და სტაბილურობის შენარჩუნება. როდესაც სახელმწიფო აპარატი, ნაცვლად საერთო კეთილდღეობაზე ზრუნვისა, გადაიქცევა პარაზიტულ სტრუქტურად და დაიწყო აბსურდული გადასახადების დაწესება (მაგალითად, თეთრ ცხვარზე, ცოლთან გაყრაზე ან მიცვალებულის დამარხვაზე), მან დაკარგა ლეგიტიმაცია

საკუთარი მოქალაქეების თვალში, რაც ავტომატურად ნიშნავდა ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის მოშლას. ურუქაგინას რეფორმები არ იყო მხოლოდ ჰუმანიტარული შესტი, არამედ ეს იყო კრიტიკულად აუცილებელი სტრატეგიული ნაბიჯი, რათა შიდა დაპირისპირებითა და კორუფციით დასუსტებული ლაგამი მეზობელ ქალაქ უმასთან გარდაუვალ კონფლიქტში არ განადგურებულიყო. სახელმწიფო ინტერესების ჭრილში, რეფორმატორი მეფე გვევლინება როგორც კრიზის-მენეჯერი, რომელმაც გააცნობიერა, რომ უკიდურესად უკმაყოფილო და გაძარცვული მოსახლეობა ომის დროს ვერ გახდებოდა ქვეყნის საყრდენი, შესაბამისად, სოციალური სამართლიანობის აღდგენა გახდა ერთადერთი გზა სახელმწიფოებრივი გადარჩენისთვის საჭირო შიდა კონსოლიდაციის მისაღწევად.

2. **ელიტების ინტერესების ექსპერტი:** ლაგაშში მომხდარი ცვლილებები არა იდეალისტური იმპულსით, არამედ ძალაუფლებისთვის ბრძოლის რაციონალური გათვლით იყო განპირობებული. ურუქაგინა, როგორც „ნარჩინებულთა წრიდან“ გამოსული პირი, თავად იყო მმართველი კლასის ნაწილი და ფლობდა იმ პოლიტიკურ ალლოს, რომელმაც მას საშუალება მისცა, დაენახა მოქმედი მეფის, ლუგალანდას, ლეგიტიმაციის კრიზისი და საზოგადოებაში დაგროვილი მწვავე უკმაყოფილება. ამ თვალსაზრისით, ურუქაგინას მიერ გატარებული რეფორმები აღიქმება არა როგორც ალტრუისტული ზრუნვა დაბალ ფენებზე, არამედ როგორც ეფექტური პოლიტიკური ინსტრუმენტი, რომლის მეშვეობითაც მან მოახდინა ხალხისა და ქურუმთა წრის მობილიზება ძველი ელიტის წინააღმდეგ, რათა უსისხლოდ ჩამოეშორებინა კონკურენტი დინასტია და საკუთარი მმართველობა მყარ სოციალურ საყრდენზე დაეფუძნებინა. პოლიტიკური ცვლილებების უკან ყოველთვის დგას გავლენიანი ჯგუფების მისწრაფება ძალაუფლების გადანაწილებისკენ, ხოლო „სოციალური სამართლიანობის“ ლოზუნგები ხშირად წარმოადგენს იმ საშუალებას, რომლითაც ახალი ელიტა ძველის ჩანაცვლებას და საკუთარი პოზიციების ლეგიტიმაციას ახდენს.
3. **საზოგადოებრივი დაკვეთის ექსპერტი:** პოლიტიკური ლიდერები არიან არა მოვლენების ერთპიროვნული შემქმნელები, არამედ იმ სოციალური ენერგიისა და მოთხოვნების გამტარებლები, რომლებიც საზოგადოების წიაღში დიდი ხნის განმავლობაში გროვდებოდა. ლაგაშში მომხდარი გადატრიალება იყო კლასიკური სოციალური აფეთქების შედეგი, სადაც ურუქაგინა მოგვევლინა როგორც „დროის მოთხოვნის“ პერსონიფიკაცია და არა უბრალოდ ამბიციური პოლიტიკოსი. ამ თეორიის მიხედვით, როდესაც მმართველი ელიტა წყვეტს ხალხის ისტორიული მეხსიერების, მისწრაფებებისა და ელემენტარული საჭიროებების გათვალისწინებას, საზოგადოება ქვეცნობიერად იწყებს ისეთი ფიგურის ძიებას, რომელიც ამ დაგროვილ პროტესტს ორგანიზებულ ფორმას მისცემს. ურუქაგინამ ზუსტად „წაიკითხა“ ხალხის დაკვეთა — დაებრუნებინათ სამართლიანი საგადასახადო სისტემა და აღმოეფხვრათ ის სოციალური უსამართლობა, რომელიც ყოველდღიურ ყოფას აუტანელს ხდიდა. შესაბამისად, მისი წარმატება განაპირობა არა მხოლოდ მისმა პირადმა თვისებებმა, არამედ იმ ფაქტმა, რომ მისი პროგრამა სრულ თანხვედრაში მოვიდა საზოგადოების უმრავლესობის (გლეხების, ხელოსნებისა და ქურუმების) მოლოდინებთან, რამაც მას ისეთი მყარი ლეგიტიმაცია შესძინა, რომ ძველი რეჟიმი წინააღმდეგობის გაწევის გარეშე დაემხო.

4. **კულტურული ღირებულებების ექსპერტი:** შუმერული კულტურული კოდექსის მიხედვით, მეფე (ენსი) არ იყო აბსოლუტური მესაკუთრე, არამედ იგი წარმოადგენდა ღვთაების მოადგილესა და მისი ქონების მინისზედა მმართველს, რომლის უპირველესი მოვალეობა

ტაძრებისა და სოციალური ჰარმონიის დაცვა იყო. ლუგალანდამ ეს ფუნდამენტური სტერეოტიპი დაარღვია, როდესაც ქალღმერთ ბაბას სატაძრო მეურნეობა საკუთარი ოჯახის კერძო საკუთრებად გამოაცხადა, რამაც საზოგადოებაში გააჩინა განცდა, რომ მმართველმა ღვთიური წესრიგი შეურაცხყო და ქვეყანა „წყევლისთვის“ განიჭა. ურუქაგინამ კი უზადოდ გამოიყენა ეს კულტურული ფაქტორი და თავისი რეფორმები არა უბრალოდ საკუთარი ნებით, არამედ ღვთაება ნინგირსუსთან დადებული წმინდა ალთქმითა და პირობით გაამაგრა. ამ იდეოლოგიურმა ნაბიჯმა მას საშუალება მისცა, რეფორმებისთვის მიენიჭებინა ღვთიური სამართლიანობის სტატუსი, რითაც ხალხის თვალში მოიპოვა უპირობო მორალური ნდობა და ლეგიტიმაცია, რაც ბევრად უფრო ძლიერი ბერკეტი აღმოჩნდა, ვიდრე ლუგალანდას შიშველი ძალადობა და რეპრესიული აპარატი.

5. **საერთაშორისო პოლიტიკის ექსპერტი:** ნებისმიერი შიდასახელმწიფოებრივი პროცესი პირდაპირ კავშირშია საგარეო საფრთხეებთან. ძველი შუამდინარეთის პოლიტიკური რუკა მუდმივად ცვალებადი იყო და მეზობელი ქალაქები, განსაკუთრებით კი ისტორიული მეტოქე — უმა, მუდმივად ეძებდნენ ლაგამის დასუსტების ხელსაყრელ მომენტს. ლუგალანდას მმართველობის პერიოდში წარმოქმნილი შიდა არეულობა, სოციალური ნიჰილიზმი და მოსახლეობის უკიდურესი უკმაყოფილება უმას მმართველის, ლუგალზაგესისთვის, იდეალურ გეოპოლიტიკურ შანსს წარმოადგენდა, რადგან დემორალიზებული საზოგადოება ვერასდროს შექმნიდა მყარ თავდაცვით ზღუდეს აგრესიის წინააღმდეგ. ამ კონტექსტში, ურუქაგინას მიერ გატარებული რადიკალური რეფორმები აღიქმება არა მხოლოდ როგორც სოციალური აქტი, არამედ როგორც გადაუდებელი თავდაცვითი რეაქცია და მცდელობა, რომ დაშლილი და დაპირისპირებული საზოგადოებისგან კვლავ ერთიანი, ბრძოლისუნარიანი ძალა ჩამოეყალიბებინა. ექსპერტი ხაზს უსვამს, რომ რეფორმატორ მეფეს კარგად ესმოდა დროის სიმცირე, რასაც მოწმობს მის მიერ გატარებული თავდაცვითი ღონისძიებები — გირსუს კედლების გამაგრება და არხების გაყვანა, თუმცა, საბოლოო ჯამში, შიდა „მეზოეთე კოლონისა“ და ლუგალზაგესის სამხედრო მანქანის კომბინაციამ აჩვენა, რომ დაგვიანებული შიდა კონსოლიდაცია ვერ გახდა საკმარისი გარანტი გარე აგრესიის შესაჩერებლად.

6. **იდეური წანამძღვრების ექსპერტი:** ტერმინი — „ამაგი“ (Amagi) გამოხატავს რევოლუციურ კონცეფციას, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა კაცობრიობის ისტორიაში სამართლებრივი აზროვნების ახალ ეტაპს. ეს სიტყვა, რომელიც პირდაპირი მნიშვნელობით „დედასთან დაბრუნებას“ ან თავისუფლების მოპოვებას ნიშნავს, იქცა ურუქაგინას მმართველობის მთავარ იდეოლოგიურ ნარატივად და მორალურ კომპასად. ამ იდეის მეშვეობით, რეფორმატორმა მეფემ შექმნა სრულიად ახალი სოციალური პარადიგმა: პირველად დოკუმენტირებულ ისტორიაში, კანონი აღარ იყო მხოლოდ მმართველის ნების გამტარებელი, არამედ იქცა სუსტთა და დაუცველთა ფარად. ურუქაგინამ სამართლებრივ ჩარჩოში მოაქცია ისეთი ეთიკური კატეგორიები, როგორიცაა ქვრივის, ობლისა და ღარიბი ფენების დაცვა მდიდარი და გავლენიანი მეზობლების ძალმომრეობისგან, რითაც ნერტილი დაუსვა „ძლიერის უფლების“ პრინციპს. ეს არ იყო მხოლოდ მშრალი იურიდიული ცვლილება, არამედ ღრმა იდეოლოგიური ტრანსფორმაცია, რომელმაც თავისუფლება განსაზღვრა როგორც ჩაგვრისგან გათავისუფლება და სამართლიანობის აღდგენა, რამაც ურუქაგინას სახელი სამუდამოდ დაუკავშირა ჰუმანიზმის პირველ ნაპერწკლებს პოლიტიკურ ფილოსოფიაში.

7. **მატერიალური შესაძლებლობების ექსპერტი:** მ ნებისმიერი პოლიტიკური გადატრიალების წარმატებას თუ მარცხს, იდეოლოგიასთან ერთად, კონკრეტული ეკონომიკური რესურსების

და ფიზიკური ძალა განსაზღვრავს. ურუქაგინას „ამაგი“ ვერ განხორციელდებოდა, მას რომ არ ჰქონოდა მყარი მატერიალური ბაზისი, რაც პირველ რიგში გულისხმობდა ეკონომიკურად ძლიერი ქურუმთა ფენის მხარდაჭერას, რომლებმაც ლუგალანდას მიერ ჩამორთმეული სატაძრო მიწებისა და სიმდიდრის დაბრუნების სანაცვლოდ, ახალი მმართველის ფინანსური ზურგი უზრუნველყვეს. ამას დაემატა მოსახლეობის დაბალი ფენების რაოდენობრივი ძალა, რომელთა ფიზიკურმა მასამ და რევოლუციურმა მზაობამ ძველ რეჟიმს წინააღმდეგობის გაწევის ყოველგვარი შანსი წაართვა. ურუქაგინას მმართველობის ტრაგიკულ დასასრული, რომელიც ასევე მატერიალური მიზეზებით იყო განპირობებული: რეფორმებით დაზარალებულმა მევახშეებმა და მსხვილმა მესაკუთრეებმა, რომლებსაც ახალმა კანონებმა გამდიდრების წყარო (ლარიბთა ექსპლუატაცია) გადაუკეტა, შექმნეს შიდა „მეხუთე კოლონა“ და თავიანთი ფინანსური რესურსებითა თუ გავლენებით ხელი შეუწყეს გარე მტრის, უმას მეფე ლუგალზაგესის წარმატებას. საბოლოო ჯამში, ურუქაგინას დამარცხება არა მისი იდეების სისუსტემ, არამედ იმ ეკონომიკურმა საბოტაჟმა გამოიწვია, რომელიც იმ პრივილეგიებულმა ჯგუფებმა მოაწყვეს, ვისი ქონებრივი ინტერესებიც სამართლიანობის აღდგენამ პირდაპირ დააზარალა.

ურუქაგინას რეფორმებმა ლაგაშის სოციალური იერარქია ფუნდამენტურად შეცვალა.

ქურუმობამ, რომელიც მანამდე მეფის ადმინისტრაციულ დანამატად იყო ქცეული, დაიბრუნა სატაძრო მეურნეობების მართვის ავტონომია და ახალი რეჟიმის მთავარ დასაყრდენად იქცა.

დაბალი ფენისთვის (მეთევზეები, მწყემსები) ურუქაგინა მხსნელად მოგვევლინა, რადგან მან გააუქმა მძარცველი „ზედამხედველების“ სისტემა და ხალხს ეკონომიკური ამოსუნთქვის საშუალება მისცა. თუმცა, ამავდროულად ჩამოყალიბდა ძლიერი **ელიტური ოპოზიცია** — მდიდრები და მევახშეები, რომლებმაც რეფორმების გამო ლარიბთა ექსპლუატაციის ბერკეტები დაკარგეს. სწორედ ეს უკმაყოფილო ფენა იქცა „მეხუთე კოლონად“, რომელმაც შიდა ლალატიტ ხელი შეუწყო ქვეყნის დაცემას გარე აგრესიის დროს.

ძალაუფლების ბერკეტებისა და პოლიტიკური კულტურის ქრილში, ლუგალანდასა და ურუქაგინას მმართველობა ორ რადიკალურად განსხვავებულ მოდელს წარმოადგენს: თუ პირველი ეყრდნობოდა **რეპრესიულ ძალაუფლებას**, სადაც გადასახადების ამკრეფები ფიზიკური იძულებითა და შიშით მოქმედებდნენ, ურუქაგინამ სცადა დაემკვიდრებინა **ლეგიტიმაციაზე დაფუძნებული მართვა**, რომელიც ბრმა მორჩილების ნაცვლად საზოგადოებრივ შეთანხმებას — სამართლიანობის სანაცვლოდ კანონმორჩილებას — სთავაზობდა ხალხს. მისი ისტორია ნათელი მაგალითია იმისა, რომ ჰუმანური რეფორმებიც კი განწირულია კოლაფსისთვის, თუ ქვეყანა შინაგანად ერთიანი არ არის და არ არსებობს მყარი „საშუალო ფენა“, რომელიც ამ ცვლილებების მთავარი გარანტი გახდება. ურუქაგინას 6 წელზე მეტიც რომ ჰქონოდა, მისი ამოცანა მაინც ურთულესი იქნებოდა, რადგან სისტემის მდგრადობას განსაზღვრავს არა მხოლოდ მმართველის კეთილი ნება, არამედ იმ ადამიანების სიმრავლე, რომლებსაც ამ სისტემის დანგრევით ბევრი რამ აქვთ დასაკარგი. საბოლოოდ, ურუქაგინას „ამაგი“ გვასწავლის, რომ თავისუფლებისა და სამართლიანობის შესანარჩუნებლად მხოლოდ პროგრესული კანონები არ კმარა — მათ ზურგს უნდა უმაგრებდეს როგორც სოციალური ერთობა, ისე „ხმლისა და ფარის“ ერთობაც გარეშე აგრესიის მოსაგერიებლად.